

повідно до нагальної потреби та соціально-демографічного стану як Одеського регіону, так і Півдня України в цілому.

2. Подальше підвищення якості медичної допомоги, а значить покращання якості життя пацієнтів, тісно пов'язані з впровадженням методів сучасних інформаційно-технічних інтегративних рішень, використанням новітніх високоефективних технологій у роботі лікаря.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України від 5 жовтня 2000 р. № 2017-111 «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» // Відомості Верховної Ради. — 2000. — № 48. — С. 409.

2. Пат. 30599 Україна, МПК 2006 G 09 B 23/28. Спосіб моделювання регіональної системи охорони здоров'я / Калинин С. В., Баязітов М. Р. — № а 200507504 ; заявл. 28.07.05 ; опубл. 11.03.08, Бюл. № 5.

3. Калинин С. В. Аналіз результатів телемедичного консультування населення Одеського регіону / С. В. Калинин, М. Р. Баязітов // Одес. мед. журнал. — 2006. — № 6. — С. 7-10.

4. Калинин С. В. Плановое телемедицинское консультирование и оценка ее эффективности / С. В. Калинин // Интегративна антропология. — 2007. — № 2. — С. 51-54.

5. Лехан В. Методичні підходи до розробки медичних стандартів / В. Лехан, А. Гук — К. : Сфера, 2000. — 24 с.

6. Наказ МОЗ України від 28.12.02 р. № 507 «Про затвердження нормативів надання медичної допомоги та показників якості медичної допомоги».

7. Наказ МОЗ України від 27.07.98 р. № 226 «Про затвердження Тимчасових галузевих уніфікованих стандартів медичних технологій діагностично-лікувального процесу стаціонарної допомоги дорослому населенню в лікувально-профілактичних закладах України та Тимчасових стандартів обсягів діагностичних досліджень, лікувальних заходів та критеріїв лікування дітей».

8. Розробка державних соціальних стандартів у сфері охорони здоров'я (нормативи надання медичної допомоги в амбулаторно-поліклінічних закладах) : метод. рекомендації / В. М. Пономаренко, Т. С. Грузєва, А. В. Степаненко, Н. П. Ярош. — К., 2002. — 14 с.

9. Постанова Кабінету Міністрів України від 11 липня 2002 р. № 955 «Про затвердження Програми подання громадянам гарантованої державою безоплатної медичної допомоги».

УДК 618(477.74)(091)

С. Р. Галич, Л. Й. Гуменюк

АКУШЕРСЬКО-ГІНЕКОЛОГІЧНА СЛУЖБА: ІСТОРІЯ ТА СЬОГОДЕННЯ

Одеський державний медичний університет,
Одеська обласна клінічна лікарня

За 60 років свого існування акушерсько-гінекологічній службі Обласної клінічної лікарні (ОКЛ) вдалося стати справжнім Центром надання висококваліфікованої медичної допомоги вагітним, роділлям, породіллям, новонародженим, гінекологічним хворим Одеської та інших областей Півдня України.

На сучасному етапі розвитку вітчизняної системи охорони здоров'я саме цей заклад, постійно вдосконалюючи власні організаційно-структурні засади, здійснюючи організаційно-методичну роботу в містах і районах області, зумів вдало поєднати традиції вітчизняної пологодопомоги з надбаннями світової медичної практики, сучасними технологіями медичної допомоги жінкам і новонародже-

ним світового рівня з позицій доказової медицини та власними високотехнологічними науковими розробками.

Головним організаційним пріоритетом діяльності акушерсько-гінекологічної служби ОКЛ є зважена та раціональна взаємодія між безпосереднім керівництвом закладу, управлінськими організаціями вищих рівнів й іншими структурами, здатними до всебічної інтегративної співпраці. Мова йде, насамперед, про ефективну управлінську діяльність адміністрації лікарні за підтримки Управління охорони здоров'я та медицини катастроф обласної державної адміністрації, Міністерства охорони здоров'я України, адміністрації Одеського державного медичного університету із залучен-

ням світових медичних товариств, програм, фондів.

Акушерсько-гінекологічна служба ОКЛ є закладом III рівня надання допомоги і представлена: Обласним перинатальним центром (ОПЦ); Обласним центром планово-консультативної та невідкладної акушерсько-гінекологічної допомоги; Обласним центром планування сім'ї; гінекологічним відділенням ОКЛ і потужною лабораторно-діагностичною службою лікарні.

Означена структура формувалася впродовж усього періоду функціонування обласної лікарні та має певні історичні віхи.

До 1983 р. акушерсько-гінекологічна служба обласної лікарні, розташованої у той час на вул. Воробйова, була представлена лише гінекологічним від-

діленням. З метою удосконалення акушерської допомоги жінкам області адміністрацією було прийнято рішення щодо відкриття у складі багатофункціональної Одеської обласної клінічної лікарні (ООКЛ) пологового будинку. Це було сміливе і слушне рішення. Адже і дотепер лише кілька обласних лікарень країни мають у своєму складі пологові будинки. Типову будівлю обласного пологового будинку на 120 ліжок спроектовано та збудовано у межах медичного містечка по вул. Заболотного, де було розгорнуто нові корпуси ООКЛ.

З 1984 р. в обласному пологовому будинку розпочато прийом вагітних і пологів. З початку свого існування пологовий будинок спеціалізувався на наданні допомоги вагітним із групи високого ризику, серед яких чимало пацієнок з екстрагенітальною патологією. Серед фундаторів практичної діяльності акушерсько-гінекологічної служби того часу слід назвати лікарів вищої категорії Л. Б. Діденко, В. С. Голубенко, Г. Г. Галіну, Є. Н. Малік, Л. В. Рашкован, П. О. Мазура, І. Г. Федчук, І. В. Тонких, Л. І. Гуменюк. Тоді ж у штаті пологового будинку та жіночої консультації ОКЛ розпочала й успішно продовжує свою діяльність перший у регіоні фахівець з екстрагенітальної патології С. В. Хаскіна.

Із часу заснування акушерсько-гінекологічної служби ОКЛ для надання висококваліфікованої консультативної та лікувально-діагностичної допомоги жінкам цього лікувального закладу залучали співробітників кафедри акушерства та гінекології факультету удосконалення лікарів Одеського медичного інституту ім. М. І. Пирогова. У той період кафедру очолював відомий у країні фахівець з акушерства та гінекології професор І. М. Рембез. Серед викладачів кафедри було чимало авторитетних акушерів-гінекологів — доценти В. Ф. Нагорна, М. І. Стоянов,

Ю. П. Іванов, асистент І. Б. Вербицька.

У 1987 р. кафедру акушерства та гінекології факультету удосконалення лікарів Одеського медичного інституту очолив наймолодший на той час в Україні професор, доктор медичних наук В. М. Запорожан. Він був першим в історії одеського акушерства та гінекології професором — вихованцем одеської наукової школи. Раніше кафедрою акушерства та гінекології традиційно керували професори, які запрошувалися з інших регіонів країни. Саме відтоді було розпочато новий етап розвитку кафедри та клініки — наукова розробка й впровадження новітніх медичних технологій світового рівня. Першим кроком до цього стало залучення до лікувально-діагностичного процесу лікарні молодіжної «команди» професора В. М. Запорожана — талановитих співробітників інститутської лабораторії кріохірургії: О. В. Хаїт, Н. М. Нізової, А. М. Татарової, М. І. Щурко, Ж. О. Краснової, В. В. Беспоясної, К. П. Тумосян.

На підставі проведених наукових розробок кріохірургію шийки матки було впроваджено в широку практичну діяльність гінекологів області, що стало першим вагомим кроком у справі покращання якості надання допомоги жінкам Одеського регіону. Відомості про науково-практичну діяльність науковців і фахівців ОКЛ вперше з'явилися в іноземній науковій медичній літературі. Практичним застосуванням кріохірургії як напрямку науково-практичної діяльності, розробкою та впровадженням у повсякденну роботу імунодіагностичних технологій характеризувався цей етап. Впровадження наукових розробок співробітників кафедри та клініки у практичну діяльність закладу здійснювалося під безпосереднім патронатом заступника директора з наукової роботи Всесоюзного науково-дослідного Центру акушерства та гінекології Академії медичних на-

ук СРСР, члена-кореспондента АМН СРСР, професора К. М. Вихляєвої. На базі ОКЛ відбувалися виїзні засідання цього провідного в країні закладу.

У цей період у гінекологічному відділенні ОКЛ було виконано першу в області діагностичну лапароскопічну операцію, розпочато виконання гістероскопічних втручань, що знаменувало початок піонерських досліджень з ендоскопічної хірургії світового рівня. Цей напрямок згодом бурхливо розвивався в інших клінічних закладах міста, внаслідок чого сформувалася всесвітньо відома школа ендоскопічної хірургії професора В. М. Запорожана.

У подальшому ОКЛ перетворилася у потужну клінічну базу, де вирішувалися важливі наукові проблеми, виконувалися та захищалися докторські й кандидатські дисертації з акушерства та гінекології. Серед актуальних наукових проблем, які досліджувалися, слід відмітити такі: гіперпластичні захворювання ендометрія (д. мед. н. О. В. Хаїт), доброякісні пухлини яєчника (проф. В. Ф. Нагорна), ведення вагітності та пологів у жінок із цукровим діабетом (проф. Н. М. Нізова), антенатальна охорона плода при синдромі затримки його розвитку (проф. Н. М. Рожковська), ведення вагітності та пологів при ВІЛ-інфекції (д. мед. н. С. П. Посохова).

З метою покращання якості акушерської допомоги вагітним, роділлям, породіллям і неонатологічної допомоги новонародженим акушерсько-гінекологічна служба ОКЛ удосконалювалася у кілька етапів.

У 1991 р. пологовий будинок ОКЛ мав пологово-операційне відділення на 125 ліжок: відділення екстрагенітальної патології на 40 ліжок, фізіологічне післяпологове відділення на 60 ліжок, обсерваційне відділення на 25 ліжок. Тоді ж уперше було відкрите відділення реанімації новонароджених на 6 ліжок.

З 1995 р. вперше в регіоні запроваджене спільне перебуван-

ня матері та дитини в акушерському стаціонарі, відкриті перші сімейні пологові зали, розпочата пропаганда грудного вигодування дитини.

Важливою віхою в організації надання акушерсько-гінекологічної допомоги став 1998 р. Саме в цьому році, з метою зменшення ризику материнської смертності та підвищення якості надання невідкладної акушерсько-гінекологічної допомоги в районах, було організовано Центр планово-консультативної та невідкладної акушерсько-гінекологічної допомоги.

У цьому ж році ОКЛ стала повноправним партнером Коні-Айленд шпиталю (США). Завдяки такій співпраці більше 50 співробітників акушерсько-гінекологічної служби (лікарі й акушерки) стажувались у Сполучених Штатах Америки. У межах зазначеного співробітництва виконано низку важливих програм. Так, уперше в країні разом із Одеською обласною СЕС (Л. В. Красницька) впроваджено програму інфекційного контролю в акушерському стаціонарі. У гінекологічному відділенні ОКЛ було розгорнуто спеціалізований септичний блок і розпочато госпіталізацію жінок із гнійно-септичними захворюваннями й ускладненнями. Завдяки партнерським зв'язкам запроваджено програму профілактики раку молочної залози, у межах якої, на базі поліклінічного відділення лікарні, відкрито мамологічний центр і Центр жіночого здоров'я «Мрія». Важливого значення для підвищення кваліфікації медичного персоналу та впровадження технологій світового рівня набули програми «Реанімація новонароджених» і «Медсестринська справа».

У 2002 р. експертами МОЗ України та дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) обласному пологовому будинку, одному з перших у країні, було присвоєно почесне звання «Лікарня, доброзичлива до дитини», яке вже двічі

підтверджено. З цього часу пологовий будинок є регіональним центром підтримки грудного вигодування, де постійно проходять навчання із зазначеної технології лікарі акушері-гінекологи й акушерки області.

Зважаючи на контингент вагітних і роділь високого ризику, в 2002 р. в акушерському стаціонарі було відкрито відділення анестезіології з 6 ліжками інтенсивної терапії, яке стало основною навчальною базою для підвищення кваліфікації лікарів анестезіологів-реаніматологів із районів області.

Обласний пологовий будинок є центром досліджень із питань ведення вагітності та пологів у жінок із ВІЛ-інфекцією. З 2003 р. тут запроваджено програму профілактики передачі ВІЛ від матері до дитини, відкрито сателітний кабінет для обслуговування ВІЛ-інфікованих вагітних. Під егідою ректора Одеського державного медичного університету, завідувача кафедри акушерства та гінекології, академіка АМН України, професора В. М. Запорожана на клінічній базі пологового будинку заступником головного лікаря ОКЛ із питань акушерства та гінекології С. П. Посоховою проводяться наукові дослідження світового рівня з питань ведення вагітності та пологів, профілактики передачі ВІЛ від матері до дитини. Результати цих піонерських досліджень неодноразово висвітлювалися на міжнародних симпозиумах, у спеціальній літературі.

Розпочавши свою трудову діяльність в обласному пологовому будинку (1986), С. П. Посохова пройшла шлях від простого лікаря до заступника головного лікаря ОКЛ з акушерства та гінекології (1994), професора кафедри акушерства та гінекології (2007). Більшість з існуючих нині організаційно-методичних і лікувально-діагностичних нововведень і технологій, які відповідають світовому рівню, впроваджено за її без-

посередньої участі. Плідна новаторська діяльність і активна громадянська позиція заступника головного лікаря ОКЛ з акушерства та гінекології відомі у нашій країні та за її межами фахівцям у галузі акушерства та гінекології. Особиста участь професора Посохової у розробці національних клінічних протоколів з акушерства та гінекології під патронатом МОЗ України, у численних міжнародних програмах і проектах сприяли підвищенню престижу ООКЛ, акушерсько-гінекологічної служби області й обласного перинатального центру.

З 2006 р. пологовий будинок було реорганізовано в Обласний перинатальний центр (ОПЦ) на 165 ліжок. Вперше в регіоні тут були відкриті індивідуальні пологові зали, ліквідоване обсерваційне відділення, організоване відділення невиношування вагітності на 30 ліжок, розширене відділення екстрагенітальної патології вагітних на 45 ліжок, створене єдине відділення сумісного перебування матері та дитини на 70 ліжок. Наявність відділення патології новонароджених дозволило організувати другий етап виходжування новонароджених.

У 2007 р. в ОПЦ відкрито спеціалізований пологовий зал для прийняття передчасних пологів і надання спеціалізованої реанімаційної допомоги новонародженим з екстремально низькою масою тіла.

У 2008 р. відділення реанімації новонароджених було розширене до 12 ліжок, а відділення анестезіології з ліжками інтенсивної терапії — до 9 ліжок.

Амбулаторна консультативна допомога жінкам області надається в обласному Центрі планування сім'ї, очолюваному лікарем вищої категорії, одним із найдосвідченіших лікарів служби Л. Й. Гуменюк. У центрі щороку отримують консультативну допомогу 70–80 тис. жінок, з яких більше 30 тис. — вагітні пацієнтки. Лікарі центру проводять організаційно-методичну роботу в

районах області. Серед них дотепер працюють ті, хто створював акушерсько-гінекологічну службу лікарні, а нині є наставниками молоді: Л. Б. Діденко; В. С. Голубенко; Л. Й. Гуменюк; Л. Г. Крестіна.

З 2008 р. на базі ОПЦ, Центру планування сім'ї та консультативної поліклініки ОКЛ створено обласну медико-генетичну консультацію, діяльність якої лише розпочинається. З огляду на демографічні показники в регіоні, потужні клініко-лабораторні можливості ОКЛ і не менш потужний науковий потенціал Одеського державного медичного університету, створення такої консультації є перспективним.

Обласний перинатальний центр сьогодні — це лікувально-профілактичний заклад, оснащений сучасним обладнанням для надання допомоги вагітним і новонародженим. На теренах надання допомоги вагітним, роділлям і породіллям високого ризику успішно працюють висококваліфіковані лікарі акушери-гінекологи: В. І. Яненко, Р. І. Гонга, В. А. Никитюк, Л. М. Агєєва, Л. В. Глухова, І. А. Бойченко, Л. І. Тимофєєва.

У відділенні реанімації новонароджених ОПЦ застосовуються найсучасніше обладнання і високі технології виходжування дітей з екстремально низькою масою тіла та хворих новонароджених. Висококваліфіковану допомогу дітям надають лікарі-неонатологи В. Г. Фісун і О. С. Луценко.

Упродовж 25 років інтенсивно працює акушерський стаціонар, щороку зростає кількість пологів при традиційно низькій (менше 10 %) питомій вазі нормальних пологів (рис. 1).

Наприклад, якщо в 1984 р. у закладі було проведено менше 1000 пологів, то в 2007 р. — понад 4,5 тис., що є найвищим показником у регіоні. До цього закладу III рівня надання акушерсько-гінекологічної допомоги надходять вагітні з міст і райо-

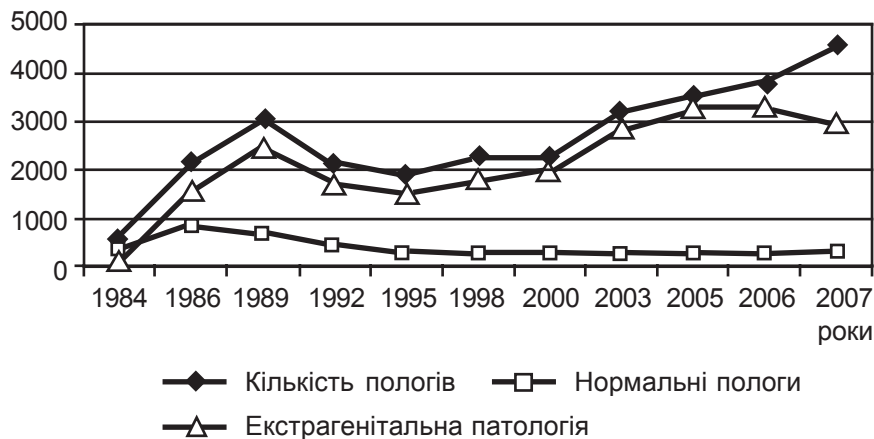

Рис. 1. Динаміка кількості пологів в обласному пологовому будинку за 1984–2004 рр.

нів області, які мають екстрагенітальну, акушерську патологію та належать до груп «високого» і «вкрай високого» ризику. Тому питома вага пологів у пацієнток з екстрагенітальною патологією стабільно висока, частота таких пологів практично відтворює динаміку зростання кількості пологів.

Збільшення кількості пологів у ОПЦ не спричинило зростання показника перинатальної смертності (рис. 2). Найявні показники мертвонароджень у закладі пов'язані з прийнятою в регіоні стратегією: госпіталізація і розродження вагітних з антенатальною загибеллю плода здійснюється у заклади III рівня. Впровадження новітніх технологій виходжування новонаро-

джених сприяє щорічному зменшенню показника ранньої неонатальної смертності.

У гінекологічному відділенні ОКЛ щороку лікуються більше 4 тис. жінок із міст і сільських районів області, одержують оперативне лікування понад 3 тис. пацієнток, третина операцій — втручання високої складності. У відділенні працюють відомі у регіоні висококваліфіковані лікарі — заслужений лікар України О. В. Туренко, лікар вищої категорії Г. І. Пігіда.

Вагомий внесок у профілактику материнської та перинатальної смертності в регіоні зробив Центр планово-консультативної та невідкладної акушерсько-гінекологічної допомоги, очолюваний к. мед. н. В. А.

Рис. 2. Структура показника перинатальної смертності в обласному пологовому будинку за 2003–2007 рр.

Никитюком. Головна мета центру — зниження летальності у хворих з акушерсько-гінекологічною патологією. Для розв'язання цього завдання проводиться робота за п'ятьма основними напрямками: планово-консультативна й екстрена акушерсько-гінекологічна допомога; дистанційний динамічний нагляд за вагітними з групи «надвисокого ризику»; робота бригад в акушерсько-гінекологічній службі ОКЛ поза виїздами; організаційно-методична робота (рис. 3). Спеціалісти центру цілодобово надають допомогу в районах області. Центр оснащений сучасною апаратурою, у тому числі змонтованою у чотирьох реанімобілях. Ефективна діяльність центру забезпечується тісною плідною співпрацею акушерів-гінекологів й анестезіологів-реаніматологів із фахівцями ОКЛ суміжних спеціальностей й обласного Центру екстреної медичної допомоги та медицини катастроф.

Висока кваліфікація працівників виїзних бригад, сучасне оснащення, а також швидке реагування на виклик дозволяють забезпечити повний обсяг надання кваліфікованої допомоги, включаючи оперативне втручання та реанімаційні заходи.

Вагітні та породіллі високого ризику материнської летальності отримують інтенсивне лікування у відділенні анестезіології Обласного перинатального центру, обладнаному ліжками інтенсивної терапії. Відділення очолює лікар анестезіолог-реаніматолог О. М. Ключников. Акушери-гінекологи області зазначене відділення називають «відділенням акушерської реанімації». На його базі проходять стажування лікарі анестезіологів-реаніматологів, які працюють у пологових будинках й акушерських відділеннях області. Висока кваліфікація співробітників відділення та сучасне обладнання сприяють

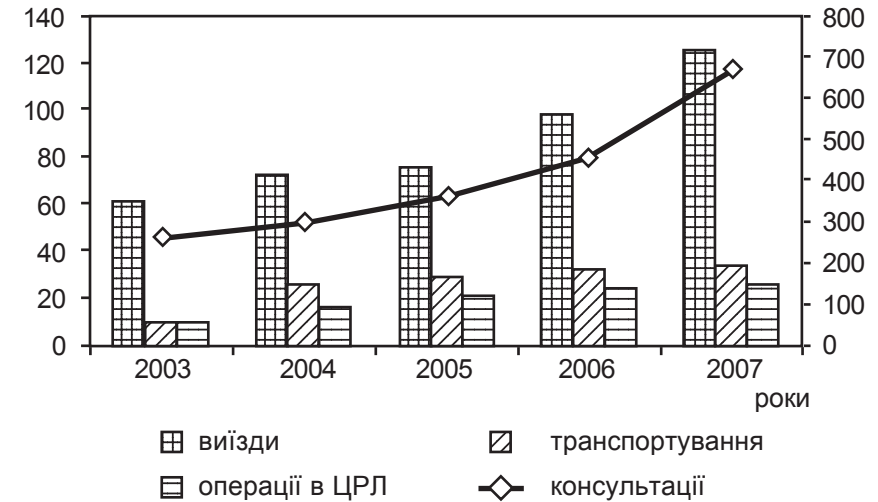

Рис. 3. Динаміка основних показників діяльності Центру планово-консультативної та невідкладної акушерсько-гінекологічної допомоги

швидкому подоланню періоду накопичення клінічного досвіду в акушерській реанімації.

Вагомий внесок у зниження материнської летальності зроблено відділенням реанімації та інтенсивної терапії ОКЛ, очолюваним одним із провідних фахівців анестезіолого-реанімаційної служби регіону — к. мед. н., доцентом П. М. Гадюченко. Лікарі відділення мають високу кваліфікацію і величезний клінічний досвід.

Обласна клінічна лікарня й обласний перинатальний центр — найпотужніша база кафедри акушерства та гінекології ОДМУ. Сьогодні діяльність зазначеної кафедри, очолюваної ректором Одеського державного медичного університету, академіком АМН України, професором В. М. Запорожаном, спрямована на розробку новітніх технологій молекулярно-генетичних досліджень і біоетичних підходів та впровадження їх у практику акушерсько-гінекологічної служби області.

Як клінічна база акушерсько-гінекологічної служби ОКЛ є осередком післядипломної підготовки спеціалістів акушерів-гінекологів Півдня України. Під керівництвом авторитетного акушера-гінеколога і педагога професора В. Ф. Нагорної тут лі-

карі-інтерни здобувають освіту з акушерства та гінекології, вивчають акушерство та гінекологію майбутні сімейні лікарі, безперервно підвищують кваліфікацію і проходять стажування, передатестаційні цикли, тематичне удосконалення лікарі акушери-гінекологи Одеської та інших областей Півдня України. Молодим фахівцям передають свій досвід і навчають їх передових технологій надання пологодопомоги викладачі кафедри: доктора медичних наук С. П. Посохова і С. Р. Галич; доценти М. І. Щурко і А. М. Татарова; асистенти Ж. О. Краснова і О. В. Борщова. Можна стверджувати, що сьогодні ОКЛ є справжньою школою для переважної більшості акушерів-гінекологів, які надають допомогу жінкам регіону.

Отже, двадцятип'ятирічна історія та реалії сьогодення свідчать про те, що на базі Обласної клінічної лікарні нині функціонує потужний лікувально-профілактичний комплекс для надання висококваліфікованої та спеціалізованої акушерсько-гінекологічної допомоги мешканкам області, який продовжує динамічно розвиватись як провідний науково-практичний, навчальний та організаційно-методичний центр.

